

ĐOẢN-ĐIỆP HAY ĐOẢN-SẮC

Lê-văn-Lân

Trong một phiên họp thường lệ cách đây không lâu, Ủy-Ban Soạn-Thảo Danh-Từ Chuyên-Môn đã phân vân không biết nên dịch chữ *Brefs pontificaux* ra sao bèn hoãn cuộc thảo-luận lại để chờ hỏi ý-kiến của những vị tu-sĩ bên công-giáo.

Rồi sau đó hai tuần, giáo-sư Thuấn-Phong và giáo-sư Đào-Quang-Huy đã trình-bày rằng : sau một cuộc tiếp xúc với một giáo sư Linh-Mục (không thầy nêu tên), trên chuyên du hành xuống Cần-Thơ, hai vị được biết rằng *Brefs pontificaux* đã dịch ra là Đoản-Điệp.

Không biết, chữ *Đoản-điệp* đã được chính thức đem ra sử dụng trong các văn-kiện của Tòa Tổng Giám-Mục Việt-Nam chưa ? Hay đó là ý-kiến riêng của vị giáo-sư Linh-Mục ?

Nay chúng tôi tình cờ tìm gặp một ý-kiến khác. Ý-kiến này cũng do một vị *Linh-Mục* được viết ra trên giấy trắng mực đen. *Linh-Mục* đó là *Linh-Mục* Bùi-Đức-Sinh. O.P. tác-giả cuốn *Lịch-Sử Giáo-Hội Công-Giáo* (Chân-lý xuất-bản) được Đức Giám-Mục Hoàng-Văn-Đoàn O.P. Giám-Mục Qui-Nhơn giới-thiệu.

Trong cuốn sách ấy, ở trang 445, *Linh-Mục* Bùi-Đức-Sinh đã viết :

« Ngày 25 tháng 7 năm 1967, trong Thánh-Đường Chúa Thánh-Thần tại Istanbul, Đức Thánh Cha Phaolô VI trao cho Đức Thượng Phụ Athenagoras I một Đoản-Sắc, giải-thích tại sao hai giáo-hội công-giáo và Chính-Thống là « Giáo-Hội chị em. »

Nêu quả Linh-Mục Bùi-Đức-Sinh, dùng chữ « Đoán-Sắc » để dịch chữ *Brefs pontificaux*, thì chúng ta thấy có một sự khác biệt khá lớn giữa hai cách dịch đều dùng do giới Linh-Mục cả : một bên là *Đoan-Điệp* một bên là *Đoán-Sắc*.

Về chữ *Đoán*, chúng ta thấy nó quá rõ nghĩa và tương-đương hoàn-toàn với ý-niệm *Ngán* trong Danh-Từ *Bref*, nên chúng ta không bàn tới.

Còn lại hai chữ *Điệp* và *Sắc* chúng tôi mạn phép đặc-biệt nêu ra để lăm bần :

— trước hết để cung-cấp cho Ủy-Ban một tài-liệu về một Danh-Từ mà Ủy-Ban đã muốn dịch nhưng vì khuôn khổ thời-gian của một buổi-họp sáng thứ bảy không cho phép tra cứu nhiều.

— sau là để trình bày vài thiên-kiến riêng-tư. Chúng tôi kính-cần mong quý vị cao minh chỉ-giáo cho về những điểm lỗi lầm trong bài viết của chúng tôi.

Mới thoạt nhìn, chúng ta thấy có hai khuynh-hướng dịch chữ *Brefs pontificaux* :

— Khuynh-hướng phổ-thông khiêm-nhượng dịch bức thư của Đức-Giáo-Hoàng là *Điệp*.

— Khuynh-hướng trịnh-trọng tôn-vinh dịch là *Sắc*.

Chúng ta thử phân tách và đi sâu vào nghĩa của mỗi chữ : chữ **ĐIỆP** 牒

Với bộ phiến 片 biểu thị cho vật gì mỏng, Chữ ĐIỆP ngày xưa chỉ những văn-thư trong việc quan, ngày nay thông-dụng để nói về những giấy má, công-văn về hành-chánh, luật pháp hay ngoại-giao.

Tỷ dụ như : — Thủ-Điệp, Bưu-Điệp (hành-chánh)

— Điệp trạng (luật)

— Sứ Điệp thông-điệp (ngoại-giao)

Chữ **SẮC** 敕 hay 勅

— Ngày xưa, chỉ những mệnh-lệnh, chiếu-chỉ của nhà vua ban xuống cho thần dân như :

— Sắc-chiếu Sắc-chỉ (ordonnance, prescrit royal)

— Sắc-lệnh (décret)

- Sắc luật (décret-loi)
- Sắc mệnh, Sắc thư (ordre impérial) v.v.

Đào-Duy-Anh

(Pháp-Việt Tự-điền)

— Ngày nay, thường dùng trong guồng máy chính-trị cấp chung với những chữ *lệnh, luật* như sắc lệnh, sắc luật.

— Sắc-lệnh : bản văn lập-qui do quyền hành-pháp lập ra để thi hành một đạo luật do quyền lập-pháp làm ra. Theo Hiến-chương 20-10-1964, Thủ-Tướng có quyền ký sắc-lệnh để thi hành luật-lệ.

Sắc-luật : là sắc-lệnh có tính-cách một đạo-luật. Theo hiến pháp 26-10-1956, giữa hai khóa họp Quốc-hội, Tổng-Thống vì lý do khẩn-cấp có thể ký các sắc-luật.

(Theo thẩm-phán Trần-Thúc-Linh,
Danh-Từ Pháp-Luật lược-giải)

Chữ sắc như vậy ngày xưa dùng đặc-biệt của nhà vua để chỉ những mệnh lệnh ban bỏ xuống cho Quan dân tương-đương với những :
chiều 詔 chỉ 旨 dụ 諭 còn thời bây giờ lại được phát ra từ cấp Quốc-Trưởng, Tổng-Thống hay cùng lắm là Thủ-Tướng.

Qua sự phân-tách trên, chúng ta thấy tùy theo nhãn quan của dịch giả mà chữ *Brefs pontificaux* được dịch ra là Đoàn-Sắc hay Đoàn-Điệp.

Nếu dịch giả nhận định rằng Đức-Giáo-Hoàng là vị Vua thay mặt chúa ở thế gian để thông lãnh tinh thần của 614 907.600 tín-đồ Công-Giáo (theo năm 1971 Catholic Almanach thì mọi văn thư do Ngài ban bỏ ra đều mang tính cách quan-trọng của một Sắc-Chỉ cùng theo quan-niệm như Linh-Mục Bùi-Đức-Sinh Tự-điền gia Đào-Văn-Tập đã dịch Brefs pontificaux là chiếu chỉ của Đức-Giáo-Hoàng (Pontifical là thuộc về Đức-Giáo-Hoàng do chữ Latin Pontifex mà ra).

Bởi thế, dịch Brefs Pontificaux là Đoàn-Sắc, có cái lý do tôn-vinh đặc-biệt dành cho một vị Hoàng-Đề, nhất là để chỉ những văn-thư của Đức-Thánh-Cha gởi xuống cho hàng Giáo-Phẩm hay Giáo-dân.

Nhưng nếu dịch giả đứng trên một quan điểm khác cho rằng Brefs Pontificaux chỉ bao gồm những văn-thư có tính các hriêng của Đức-Giáo-Hoàng (như định-nghĩa của Tự-Điền Larousse : Lettre pastorale du pape ayant un caractère privé) thì chữ Đoàn-Điệp có vẻ bình dị, khiêm-

nhường, phổ-thông hơn. Và-lại, *Brefs pontificaux* còn dùng để chỉ những điệp-văn ngắn trao đổi trong việc ngoại-giao như bức Điệp-Văn của Đức-Giáo-Hoàng Phaolô VI gửi cho Đức Thượng-Phụ Athenagoras, Giáo chủ Istambul để bày tỏ tinh-thần cởi mở, và hòa giải giữa hai giáo-hội Công-Giáo và Chính-Thông. Chữ *Sắc* ở đây có lẽ càng không thích hợp bằng chữ *Điệp* vì *Sắc* chỉ dùng cho những chiếu dụ của Bề-Trên gửi xuống cho thần dân.

Hơn nữa chữ *Điệp* cũng là một danh-từ khá thông-dụng và có vẻ trịnh-trọng chỉ những văn-thư mà tòa thánh thường sử dụng :

- Sứ Điệp (Sứ điệp Hòa-Bình).
- Thông-Điệp (Thông-điệp *Humanue Vitae*).

Để kết luận chúng tôi có thiên-kiên tán đồng lời dịch của vị giáo-sư Linh-Mục ở Cán-Thơ (1) vì đó là một Danh-từ dịch « vừa khéo » hơn cả.

(1) Lời nói thêm :

Chúng tôi vừa được giáo-sư Thuận-Phong và giáo-sư Đào-Quang-Huy cho biết quý danh của vị Linh-Mục ấy là Linh-Mục Nguyễn-hòa-Nhã.